

ATATÜRK İLKELERİNİN TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ *

Ü. HALÛK BAYÛLKEN **

Çok tekrarlanan bir tarife göre, dış ilişkileri yönetmek anlamına gelen diplomasi için: "Mümkün olanın sanatıdır" denilmektedir.

"Mümkün olanın elde edilmesi" şeklindeki tarif ilk bakışta, diplomasiye çok dar bir hudut çizdiği intibayı verebilir. Oysa ki, devletlerin güçlerini oluşturan öğelerden, stratejik konum, nüfus ve işgücü, doğal kaynaklar, endüstriyel ve tarımsal potansiyel ve gelişmişlik düzeyi, askerî güç gibi objektif kıstaslar yanında; subjektif öğeler diyebileceğimiz ulusal moral, halkın dış politikayı desteklemekteki kararlılığı, topluma önderlik yapabilme bakımından ve halkın desteğini devamlı sağlayabilmek yönünden kuvvetli sayılan hükümetler, ve dış ilişkileri yürüten diplomatların kalitelerinin niteliği gibi hususlar işin içine girer. Diğer taraftan, devletlerin dış politikayı uygulamadaki araçlarının, uluslararası hukuka uygun biçimde kullanılmaları da kabildir.. (Meşru müdafaa, ambargo, barışçı bloküs, sıcak takip vs. gibi)

Bütün bu hususlar dikkate alınınca, sözünü ettiğim diplomasi tarifinin verdiği kısıtlayıcı izlenimin doğru olmadığı, çünkü dış ilişkilerin meşru zeminlerde yürütülmesinin ve ulusal çıkarların kollanıp elde edilmesinin çok emek, sabır, bilgi ve tecrübe isteyen, icabında "hesaplanmış risk-calculated risk"leri de içeren, kısa ve uzun vadeli planlamaları, hatta siyasî ve askerî ittifaklar dahil çeşitli çalışma ve girişimleri gerektiren çok karmaşık bir "process" olduğu anlaşılır.

Dış ilişkilerin yürütülmesi ile ilgili çalışma ve girişimlerde şu temel kriterleri de hatırlamakta büyük yarar vardır. Şöyle ki; bu süreçte devamlı olarak, devletin kudretini oluşturan kaynaklar ile dış politika uygulamaları arasında bir dengenin mevcudiyetini göz önünde bulundurmamak gerekir.

* Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı'nca düzenlenen bu konferans 23 Kasım 1995 tarihinde Türk Dil Kurumu konferans salonunda verilmiştir.

** Emekli Büyükelçi.

Diğer bir deyimle, devletin varlığının bir saldırıya uğraması hali hariç, dış politika hedef ve uygulamaları daima ulusal güç ile sınırlı tutulmalıdır.

Diğer taraftan, bu süreçte mümkün olabileceği derecede milletlerarası hukuk çerçevesinde ve meşru zeminlerde bulunmaya azami itina gösterilmelidir.

Yukarıda altını çizdiğim, özetin de özeti denilebilecek tanımlamalar, bir bakıma dış ilişkilerin ruhunu teşkil eder. İşte kanımca "Kuvayi Milliye Ruhu" nun dış ilişkilerdeki yeri ve başarısı da buradan kaynaklanır.

Gerçekten, Kuvayi Milliye'nin eşsiz önderi Mustafa Kemal'in dava ve silah arkadaşları ile 19 Mayıs 1919'da başlattığı "Millî Mücadele" ve 23 Nisan 1920'de Ankara'da temsilcileri ile birlikte yürütülen "İstiklal Savaşı" sürecinin 24 Temmuz 1923'te Lozan Andlaşması'nın imzası aşaması ile sona ermesine kadar geçen 4 yıl içerisinde, yeni doğmakta olan Türk Devleti'nin dış ilişkilerinin incelenmesi bu kanıyı doğrulamaktadır. Bu konuda, "İnsanlığın Barış İdeali ve Atatürkçü Dış Politikada Bu İdealin Yanışması" adlı makalem (*) kısa bir kaç alıntı ile görüşümü biraz daha açıklamak isterim:

Daha T.B.M.M.'nin Ankara'da yeni toplandığı ve Kurtuluş Savaşı'nın en buhranlı günlerinde, Nisan 1920'de büyük ATATÛRK şöyle diyordu: "Hududu Milliyemiz dahilinde herşeyden evvel kendi kuvvetimize müsteniden muhafazai mevcudiyet ederek millet ve memleketin hakiki saadet ve umranına çalışmak... Alelîflak tûl emeller peşinde milleti işgal ve izrar etmemek... Medenî cihandan medenî ve insanî muameleye ve mütekebil dostluğa intizar etmektir."

1921 Aralık ayında da ilave ediyordu: "Efendiler, siyaset-i hariciyemizde ahar bir devletin hukukuna tecavüz yoktur. Ancak, hakkımızı, hayatımızı, memleketimizi, namusumuzu müdafaa ediyoruz ve edeceğiz." **"Türkler, bütün medenî milletlerin dostudurlar".**

1931 yılının Kasım ayındaki şu sözlerini de nakletmek isterim: "Tür-

* Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yayınları, No. 8, ATATÛRK'e Armağan, s. 1-30. A. Ü. S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara 1982.

kiye'nin emniyetini gaye tutan, hiçbir milletin aleyhinde olmayan bir sulh istikameti bizim daima düsturumuz olacaktır."

Diğer taraftan Atatürk'ün insanlık, istiklâl ve hürriyet için yüceliği ve şaşmazlığı kanıtlanmış şu sözleri ne kadar anlamlıdır: "Şarktan şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün, günün ağarmasını nasıl görüyorsam, uzaktan Şark Milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklal ve hürriyetine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu şüphesiz ki terakkiye ve refaha müteveccih vuku bulacaktır... Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve işbirliği çağı hâkim olacaktır." (Mart 1933)

Görüleceği üzere "Kuvayi Milliye Ruhu"nda kaya gibi, fevkalâde güçlü bir "**Gerçekçilik**" yanında, ölçülü, olabilirliği kolayca ve olumsuz yönde tartışılmayacak **dengeli bir "idealizm"** de mevcut bulunmakta ve ikisi de devamlı surette "akıl" emrinde tutulmaktadır. Millî Mücadele'nin ana motoru olan "Kuvayi Milliye Ruhu"nda çok dinamik girişimciliğe, gözüpeklige, ataklığa yer vardır. Hatta bu nitelikler o ruhun, onsuz olmaz (sine qua non), ayrılmaz birer parçasıdır. Ancak, şunu da hemen belirtmek gerekir ki, bu eşsiz ruhta, us dışı hareketlere, **maceracılığa** asla yer yoktur.

Burada Yunan maceracılığına ilgi çekici bir örneği, Lozan Andlaşması'nı tahlil ederken vermiş olan Yunan asıllı ve A.B.D. vatandaşı Profesör Harry J. Psomiades'in ifadelerini (*) okuyucularımın yararlanacaklarını düşünerek aktarmak isterim: "Lozan Andlaşması Doğu Akdeniz'de bir barış sürecini hemen başlatmadı ise de, böyle bir barışı destekleyecek temeli oluşturdu. Lozan, Yunan-Türk ilişkilerinde, yeni statükonun içtenlikle kabul edileceğini ve Megali-Idea emellerinin ilelebet terkedilmesi arzusunu gösteren bir temel taşı olmuştur. Modern Yunan tarihinde ilk defa, Yunan halkının etnik hudutları ile Yunan Devlet hudutları genelde yekdiğer ile uyuşmuş ve milletin "kurtarılamamış" parçalarının elde edilmesi yerine Devletin güvenliği Yunan dış politikasının başlıca amacı haline gelmiştir. Böylece, Megali-Idea'yı sağlamak bakımından ge-

* The eastern Question: The Last Phase by Harry J. Psomiades, Thessaloniki 1968, pp. 106-109.

rekli olacak kaynaklar ile fakirleşmiş devletin mevcut kaynakları arasındaki ölçüsüz farklar dolayısı ile Yunanistan beynelmilel gelişmelere olan eski bağımlılığı sona ermiştir".

Ulusal Kurtuluş Savaşımızı başarı ile sona erdirmeye, askerî gücün hazırlanması ve askerî bir deha olan Mustafa Kemal'in tayin ettiği taktik ve stratejik çerçeve dairesinde kullanılması kuşkusuz bu zaferin en önemli âmillerinin başında gelir.

Diğer yandan, aynı süreçte dış ilişkilerin yukarıda özetlediğimiz öğeler ve kriterler içerisinde yine Mustafa Kemal'in siyasî alandaki dehasının bir sonucu olarak optimal düzeyde kullanılmış olması da, askerî zaferin yanında çok değerli bir yer tutar.

Türkiye, gerek Gazi Mustafa Kemal, gerek Mustafa Kemal Atatürk ismi altında eşsiz önderin bizzat dış ilişkileri tayin ettiği yıllarda olduğu gibi, ondan sonraki devrelerde de, heyeti umumiyesi itibarı ile, ATATÜRK'ün dış politika ölçülerini korumağa ve uygulamaya özen göstermiştir. Nitekim Türk dış politikası, milletlerarası hukukun ve katıldığı BM-Avrupa Konseyi vs. gibi uluslararası kuruluşların yasalarının öngördüğü meşru çerçeveler içerisinde, ulusal hedef ve çıkarlarını korumuş, geliştirmiş ve mümkün olan hallerde gerçekleştirmiştir. Bunu yaparken Devlet'in ve Ulus'un temel güvenliğinin muhafazasına en büyük dikkati göstermiştir. Diğer bir ifade ile, hukuka saygının yanında uluslararası iklim ve şartlardaki uygun durumları çok iyi değerlendirmeyi bilmiştir. Türk boğazlarındaki askerlikten arındırmayı kaldıran Montreux Sözleşmesi'ni (1936), Misakı Millî hudutları içerisinde bulunan Hatay'ın Anavatan'a katılmasını (1939), Yunanlı ve Rumlar'ın Enosis için Rum toplumuna tek taraflı self-determination taleplerini (1954-59) Birleşmiş Milletler'de mağlup ederek Zürih ve Londra anlaşmaları ile Türk toplumunun Kıbrıs Devleti'ni Rumlar'la eşit ortak statüsü ile kurmasını (1959-60), esas itibarı ile müzakere yolu ile sağlamıştır. Diğer taraftan, yine uluslararası hukukun içinde kalarak, 1963 Noelinde Kıbrıs Rum toplumunun Türk toplumuna saldırısını jetler ile ihtar uçuşu yaparak durdurmuş, meşhur Başkan Johnson Mektubu'ndan (Haziran 1964) sonra Kıbrıs'ta Erenköy'deki mücahitlere 5000 kişilik bir kuvvetle saldırı Grivas'ı ve Rum yönetimini, 7-8-9 Ağustos 1964 tarihlerinde icra ettiği "Sınırlı Hava Harekâtı" içinde jet-

ler ile 3 gün bombalayarak durdurmuştur. BM Güvenlik Konseyi sadece ateşkes istemiş fakat Türkiye'yi kınamamıştır.

Benzeri başka örnekler de verilebilir. Bunlara kısaca dokunmaktan amacım, bazen her türlü ölçüyü aşmış millî çıkarları zedeleyebilecek elverişli durumlarda, tamamı ile güçsüz, inisiyatifsiz ve tedbirsiz gibi bir tablo çizilmek istenilen Türkiye Cumhuriyeti'nin, O'nun dış politikasındaki uygulamalarının, "maceracı" olmak hariç, genellikle gereken meşru dış politika araçlarını başarı ile kullanmakta olduğunu belirtmektir.

Şimdi, bir miktar da son yıllardaki gelişmelere göz atalım. 1985'ten ve özellikle 1989'dan bu yana ortaya çıkan gelişmeleri incelediğimizde, görüyoruz ki, Demokrasi'ye, İnsan Hakları'na daha fazla saygı göstermeğe ve serbest piyasa ekonomisini uygulamaya dayanan Avrupa'daki bu yeni tablo şüphesiz çok olumlu bir gelişmedir. Desteklenmesi ve başarısı için ortak gayretler sarfedilmesi fevkalâde isabetli, hatta kanımızca zaruridir.

"Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, bu gibi kapsamlı değişimler, yani intikal devreleri aynı zamanda genel bir istikrarsızlığın da nedeni olurlar. Bu istikrarsızlık, kaypaklık yeni birtakım "Riskler" oluşturur. Avrupa'da bu sürecin başlamasından bu yana gözlemlendiği gibi, pek çok devlet arasında uzun süredir unutulmuş görünen etnik kökenli rekabetler, ayrılıkçılık mücadeleleri birdenbire alevlenmiştir."

"Aynı kökenli rahatsızlıklar bazı devletlerin iç bünyesinde çeşitli mücadelelere sebep olmuştur. Bir taraftan demokrasi ve insan haklarının geniş çapta saygı görmesinden doğan güzel umutlar, diğer taraftan da bu mücadelelerin ortaya çıkardığı parçalanmalar (fragmentation) tezatlı bir manzara sunmaktadır. Bu durum intikal devresindeki "belirsizlikler"in kaynağını teşkil etmektedir. Kaldı ki, insan hakları, azınlık hakları ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve anlaşmalarda yer alan ilkelerin bazı devletlerce, kendi bencil millî ülkü ve hedefleri doğrultusunda kötüye kullanılması önlenememektedir."

"Bunun örnekleri daha şimdiden görüldüğü gibi ileride de, maalesef daha fazla görülecektir. Örneğin, AGİK Paris Şartı'nın ilke ve hü-

kümlerinin örtülü bir biçimde devletlerin iç işlerine müdahale için kullanma istidatları görülmüştü. Esasen AT, Avrupa Konseyi, NATO, BAB, AGİK gibi çeşitli kuruluşların yetki alanlarında mevcut boşluklar "Yeni Avrupa Mimarisi"ni zorlamaktadır. Bu kuruluşlardan NATO ve Avrupa Konseyi daha ılımlı ve ihtiyatlı iseler de, diğerleri daha fazla etkiye sahip olma temayülündedirler. Uluslararası toplantılarda diplomatik üslûp içerisinde bu temayüller ve rahatsızlıklar mümkün merteye gözden irak tutulmaya çalışılıyor ise de, bu konularda ihtisas sahibi kişiler için "görünen köye kılavuz istemez" denilmesi isabetlidir. Diğer bir ifade ile 1945'ten beri esasen tüm etkin olamayan "Uluslararası Düzen" (International quasi order) bu yeni hukuki ilâvelerle daha karmaşık bir hale gelmiştir. Bu nedendir ki, pekçok akademisyen ve devlet adamı bu durumu "Uluslararası Düzensizlik - International Dısorder" şeklinde nitelemektedirler.

"Bütün bu kaypak ve değişkenler üzerinde vücut bulan gelişmelerin ışığında, oluşmakta olan Yeni Dengeler hakkında isabetli teşhisler koymak mümkün müdür?"

"Önce Süper-Devletler hakkında genellikle şu gözlem ileri sürülmektedir: Sovyetler Birliği tasfiye olunmuş, geride gerçek tek Süper-Devlet olarak A.B.D. kalmıştır."

"İlk bakışta çarpıcı olan bu gözlem, bazı ilâve mütalâaları gerektirmektedir. Çağımızda "süperlik" vasfı, ekonomik refah ve dengede, eğitimde, bilimsel araştırma ve teknolojide, üretimde, nükleer yeteneklerde, askerî güç ve onu idame ettirecek nüfus yoğunluğunda, coğrafî konumda çok yüksek düzeyde nitelikleri gerektirmektedir. A.B.D. bu ölçeklerden, henüz, hemen hepsine en tatminkâr cevapları vermektedir. Bununla beraber, ekonomik dengede oldukça uzun süren önemli rahatsızlığını yenebilmiş gözükmemekte ve bazı ileri teknolojilerde de, özellikle Japonya ve Almanya tarafından zorlanmaktadır. Ancak, halen ve görünebilir bir istikbalde, özellikle de, nihâf tahlilde askerî gücün en yaptırımcı unsuru olan nükleer silahlardaki sözcötürmez üstünlüğü kendisine bu süperlik vasfını kolayca vermektedir."

"Almanya, 80 milyon nüfusu ile ve kapladığı coğrafî alan ile "etkileyici bir görünümde", ekonomisi ve teknolojisi ile de üstünlüğü bariz ise de, ya-

yıldığı coğrafi alan ve nükleer silahlardaki kısıntısı onu uzunca bir süre "Süperlik" vasfından yoksun bırakacaktır. Japonya da, bu konuda, Almanya'ya pekçok bakımdan benzemektedir. Avrupa'da AB'ni bir bütün olarak irdelersek, Fransız ve İngilizler'in mevcut nükleer silah teknolojisi yetenekleri ile birlikte ve yayıldığı coğrafi alan bakımından, Almanya ve Japonya gibi Ekonomik Süperler'den olmakla birlikte tam anlamı ile ve her yönden "Süper" olabilmesi zamana ve kendi içinde pekçok istihalelere bağlıdır. Zira, ekonomik entegrasyondan sonra siyasi ve askerî entegrasyonda halen 15 devletten müteşekkil AB'nin gelecek 10 yıl içerisinde 20 devleti bulması hatta aşması çok olası görüldüğünden, halihazır 15'li halinde bile, Fransız, İngiliz, Alman Milliyetçilik direnişleri ile, İtalyan ve İspanyollar'ın da ilâvesi ile pekçok zorluklarla karşılaşan bu bölgesel topluluğun, 10 yıl sonra daha fazla sorunlarla karşılaşacağını söylemek bir kehanet değildir. AB, Altılar Avrupası olarak, tanımladığımız Süper'lige belki daha yatkındır. Önümüzde diğer bir bilinmez daha mevcuttur. O da Rusya Federasyonu'dur. Nüfusu, yayıldığı alan ve nükleer silah teknolojisi ve mevcut arsenali ile, halen de askerî bir "Süper"dir. Bu federasyonun içindeki milliyetler itibarı ile ileride daha fazla iç sorunları, özerklik, ayrılıkçılık sorunları ile karşılaşması mukadderdir. Bununla beraber, kendisine taahhüt edilen Batı malı ve iktisadî yardımlarını süratle ve etkili biçimde kullandığı takdirde, birkaç yıl içerisinde çok başka bir Rus Federasyonu ile karşılaşmamız da çok muhtemeldir. Ekonomik yönden de güçlü olacak bir Rusya Federasyonu'nun, Ukrayna'yı o zaman daha başka etkilemesi söz konusu olacaktır. Orta ve Ön Asya'daki 5 Türk Cumhuriyeti ile Tacikistan'ı BDT'ye bağladıktan sonra yeşerttiği "Arka Avlu" gelecekteki niyetlerini sergilemek için yeterlidir. Son defa Duma'da Sovyetler Birliği'nin dağılışının "illegal" olduğunu ileri süren partilerin demokrat kimliği çok ilginçtir."

"Şayet, tarih ve coğrafya bazı öğretiler veriyorsa, Rusya Federasyonu'na mim koymakta ve gelişmeleri çok yakından takipte, yalnız Türkiye'nin değil, tüm Avrupa'nın büyük menfaati vardır. Çin Cumhuriyetini de gelecek on yılın içerisindeki oluşumlar, ya daha yukarı bir süper statüsüne götürecektir, ya da Rusya'da olanlar orada da olacaktır."

"Şu kısa izahattan anlaşılacağı veçhile, önümüzdeki on yılda en üstte A.B.D. olmak üzere, Almanya, Japonya, tümü ile AB, Rusya Federasyonu,

Çin, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve genelde Akdeniz Havzası ve Asya çeşitli derecelerde oluşan ve oluşmak süreci içindeki ülke ve bölgeleri teşkil edeceklerdir. Bu dengelerin oluşumunda, en sağlıklı süreci teminat altına alabilmek için, mevcut uluslararası kuruluşlardan en etkilisi kuşkusuz "yeni NATO" nun hayatiyetini koruması ile mümkün olacaktır."

Ülkemiz Türkiye, bu yeni denge oluşumlarında, kendisi başlıbaşına etkin bir rol oynayacak **bir bölgesel güç** haline dönüşecektir. Buna, coğrafyası, nüfus yoğunluğu, gelişme düzeyi, genel ekonomisi ve yetişmiş kadroları ile güçlendirdiği demokrasisi ve askerî kuvveti imkân vermektedir. Ayrıca, Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi ile Orta Asya ve Kafkas Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlıklarını kazanmaları ayrı bir "ivme" verebilecektir.

"Ancak, işaret ettiğimiz kaypak milletlerarası konjonktür dolayısı ile, yeni oluşmağa yönelen dengeleri de dikkate alarak, Türkiye'nin çok özenli ve içeride de ulusal bütünlüğünü güçlendirici bir tutum izlemesi gereklidir."

Kuşkusuz Türkiye'nin geleneksel dış politikası, ülkenin güvenliğini mümkün olan en iyi biçimde sağlayarak, milletimizin ekonomik ve sosyal gelişmelerine büyük imkânlar hazırlamıştır. Barış ve işbirliğinin korunması ve kuvvetlendirilmesi için de katkıda bulunmuştur. Cumhuriyet Türkiye'si Lozan'dan bu yana askerî bir saldırıya uğrayıp savaşmak zorunda kalmadan barışın nimetlerinden yararlanmıştır. Başta Montreux Sözleşmesi, Hatay ve Kıbrıs Türk toplumunun haklarını korumak gibi ulusal davalarımızı ve diğer önemli dış menfaatlerini genelde barışçı yollarla gerçekleştirmiştir. Memleketimizin bu başarılı siyasetinde temelde bir değişikliğe ihtiyaç yoktur. Ancak, son 73 yılda Türkiye büyümüş ve gelişmiştir. Nüfus itibarı ile halen Avrupa'nın, Rusya Federasyonu dahil 6 büyük devleti arasındadır. Ekonomik ve sosyal gelişmeler bakımından da, bölgesinin en güçlü ülkesi ve AB standartlarına namzettir.

"Bununla beraber, 20. nci yüzyılın sonuna kadar eğitim, sağlık, hızlı şehirleşme ve göç, işsizlik, çevre ve nüfus planlaması alanlarında büyük bir kalkınmayı başarmak zorundadır. Keza ekonomik alanda da, daha âdil bir gelir bölüşümü başta olmak üzere, başarılarını arttırmak mec-

huriyetindedir. Bu gelişmeleri bir takım değişkenlerle geciktirmeye tahammülü yoktur. Keza nükleer enerjide ve savunma sanayiinde yeterli düzeye büyük bir süratle erişmek zorundadır."

"Bütün bu hususları gözönünde bulundurarak şunu belirtmek isterim ki, bu durumun kaçınılmaz bir icabı olarak, **hayatî ulusal çıkarlarımızı** korumak veya elde etmek için, bundan böyle daha belirgin "**Ulusal Politikalar**" oluşturmamız lâzımdır. Çoğulcu ve katılımcı demokrasimizi büyük bir arzu ve azimle en yüksek düzeye ulaştırmak için sarfettiğimiz çabalar, kanımızca, siyasî hayatımızda husule gelen ulusal "consensus"lerden güç almaktadır. Bu toplumumuzun bütün kesimlerince desteklenmelidir. Kamuoyumuzun nabzını tutan basınımızda bu istek açıklıkla belirtilmektedir. Siyasî partilerimizde de, genel olarak, aynı arzuyu müşahede etmekten mutluluk duyuyorum. Bu ulusal politika özlemini, iç istikrar ve güvenliğimizin bir parçası olduğu için öncelikle Güvenlik ve Dış ilişkiler açısından ele alınca, görüyoruz ki, Güneydoğu bölgemizdeki durum başta olmak üzere, AT'a tam üyelik, yabancı ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın hukukunun korunması, Batı ve Orta Asya ile Kafkasya'daki kardeş Türk Cumhuriyetleri'ne yapacağımız yardımlar, onların demokrasi çabalarının desteklenmesi, kendi Anayasamızın gerekli değişikliklerle donatılması, Yeni Avrupa Mimarisi'nin oluşmasındaki görüş ve menfaatlerimiz, Orta Doğu'da Barış ve Güvenliğin kalıcı biçimde sağlanması, Türk Savunma Sanayiinin en hızlı şekilde gereken düzeye getirilmesi konularında, vakit kaybetmeden, **ulusal politikaları** tespit etmemiz bir zaruret haline gelmiştir. Bu politikaların tespiti için, ön hazırlıklarda, üniversitelerimiz, ilgili kuruluşlarımız ve parlamenterlerimizle yüksek bürokratlarımızdan ve bunların emeklilerinin de geniş bilgi ve tecrübelerinden yararlanılması (Batıda çok kullanılan "Think-Tank"lar) isabetli olacaktır. Bunların organize edilmeleri ve hazırlayacakları belge ve önerilerin nihaî şekillere getirilmesini içtenlikle Hükümetimize ve siyasî partilerimize öneriyorum. Böyle hazırlanmış ulusal politikaların kesintisiz ve bilinçli uygulanması yolu ile ülkemizde millî yararlarımız için tam bir birlik sağlanacağı gibi dış ilişkilerimizde akılcı, etkin ve çağdaş nitelik kazanmış olacaktır."

Yukarıda (" ") içerisindeki ifadelerim, bundan üç yıla yakın bir süre önce, 13 Nisan 1993 tarihinde, Hacettepe Üniversitesi'nde "Değişen Dün-

yada Türkiye ve Türk Dünyası" sempozyumunda "Dünyadaki Değişmeler ve Oluşan Yeni Dengeler" kısmında verdiğim bildiri alınmıştır. Bugün de bu görüşlerimin bir satırını değiştirmek ihtiyacını hissetmiyorum. O tarihte etnik ve ayrılıkçılık nedenleri ile ortaya çıkan parçalanmalardan (fragmentation) bahsederken, "Bunun örnekleri daha şimdiden görüldüğü gibi ileride de, maalesef daha fazla görülecektir." demiştim. Gerçekten o tarihten bu yana geçen sürede Bosna-Hersek'te, Azerbaycan'da, Gürcistan'da ve sair yerlerde vukua gelen trajediler, insanlık dışı saldırılar bu tahminimizi doğrulamıştır.

İşte bundan dolaydır ki, Parlamentomuzda, Akademik çevrelerde, Medyamızda ve genelde Kamuoyumuzda, zaman zaman "Kuvayi Milliye Ruhuna" atıflar yapılmakta, hatta Parlamentomuzun Kurtuluş Savaşımızdaki T.B.M.M. gibi hareket etmesi arzuları dile getirilmektedir. Bütün bunlar planlı, düzenli bir aksiyon için duyulan kuvvetli bir arzunun ortaya çıkardığı sonuçlardır.

Türk Dışişleri, genellikle sanıldığı gibi aksine, görevinin tabiatı icabı, kısa, orta ve uzun vadeli planlarla çalışmaya mecbur ve buna geleneksel olarak alışmış değerli bir kuruluşumuzdur. O kadar ki, Siyaset Planlama birimimizin A.B.D.'den sonra Türk Dışişleri'nde, 1959 yılında kurulması üzerine, pek çok batılı devlet (Örneğin; Federal Almanya Cumhuriyeti, Kanada vs.) bizdeki birim hakkında Hariciyemizden bilgiler aldıktan sonra kendi dışişlerinde bu birimi kurmuşlardır.

Ancak unutmamak gerekir ki, "Dış Politika bir bakıma İç Politikanın bir uzantısıdır" gözlemi tamamı ile aksiyon dışında tutulamaz. Bu yalnız bizim ülkemiz için değil tüm ülkeler için belirli derecelerde geçerlidir.

Kuşkusuz, bu açıdan incelediğimizde, iç politikamızda ülkemize ve milletimize onur veren büyük başarılar mevcuttur. Başta gerçekleştirdiğimiz inklâplar olmak üzere çoğulcu demokrasimiz bunun en çarpıcı delilleridir.

Esasen, bölgemizde çoğulcu ve katılımcı modern demokrasi ile idare edilen nadir ülkelerden biri ve en önemlisi olmamız nedeni ile bu başarı uluslararası düzeyde de ilave bir saygınlık kaynağıdır.

Yine diğer ülkeler için de vârit olduğu gibi, kendi ülkemizde de iç politikamızdan bazı şikâyetler olduğu gözlenmektedir.

Bu yakınmalar veya eleştiriler arasında, konumuzla ilgili olanı, dış ilişkilerde ve millî yararlarımızın elde edilmesinde, kuşkusuz bunların en önemlilerinde, henüz "Ulusal Politikalar" oluşturamadığımızı dair tenkitlerdir.

Yukarıda belirttiğim gibi Türkiye Devleti'nin Millî Politikaları bulunmadığı savı gerçek değildir. Hayafl konularda devletçe oluşturulmuş, geleneksel hale gelmiş bulunan politikalarımız elbette mevcuttur. Bu politikalar hep "Kuvayi Milliye Ruhu'ndan esinlenmiştir. Türk dışilişkilerinin temel taşları, devamlı surette ATATÜRK'ün vazettiği ilkelerden oluşmaktadır. Ancak benim halen ve önemle işaret etmek istediğim şudur: Kamuyumuz, çok kaypak uluslararası ilişkilerde daha ziyade "bilgilenmek" istemekte ve önemli dış sorunlarımızda Hükümeti ve Parlamentosu ile yek vücut olmuş bir görünüm içerisinde ve Ulusal Politikalar oluşturmuş bir düzeyde bulunmamızı şiddetle arzulamaktadır. Türkiyemiz'in ana menfaatlerini ilgilendiren sorunlar ya da "fırsat"lar birkaç adet olmayıp, pek çoktur ve gayet günceldir. Ulusumuzun ve fertlerinin yakın bir gelecekteki hayatlarına doğrudan etkiler yapabilecek niteliktedir. Bu hususları nazarı dikkate alınca, bu arzu ve istekleri olumlu karşılamanızda hem milletin, hem de devletin büyük yararları mevcuttur. Çok önemli dış konularda "Ulusal Politikalar" oluşturmanın, sağlayacağı arzedilen menfaatler yanında ve belki de bunlar kadar önemli sayılması gereken diğer bir niteliği de, ulusun millî birliği korumak ve arttırmaktaki özel etkisidir. Umut ediyorum ki, millet ve devlet hayatımızda, artık bu başarıları da sağlayacak bir aşamaya gelmiş bulunuyoruz. Böylece, "Kuvayi Milliye Ruhu"nu en zor şartlarda ortaya koymuş bulunan büyük vatanperverlerimiz ruhları da yeniden şâd olacaktır.

Muhterem dinleyiciler,

Atatürk'ün büyük dehasının dış ilişkiler ve güvenlik konuları ile ilgili olan kısmından bahsederken, şu çok önemli konuya da değinmek isterim:

Bilindiği veçhile toplumlar bir nüfus dinamiğine de sahiptirler. Kuşaklar birbirini takip eder. Genç nesil yalnızca katı ve değişmez ya da pek yavaş değişim gösteren veyahut da bunlardan kaçınmayı yeğler hale gelir. Bunun için "**gençlik ümidimizdir**" denir. Bu nedenlerle gençliğin kanını harekete geçirecek idealler bu öğeler için de çok mühimdir. İşte Mustafa Kemal, bu konuda da dehasını göstermiştir. Çünkü, dış ilişkiler ve güvenlikte **gerçekliğin** yanında **idealizme** de emsalsiz bir değer vermiştir. Üstelik Mustafa Kemal'in idealizmi yansıtan beyanlarının hemen hepsi bir kehanet halini almış, hepsi doğru çıkmıştır. Elbette bu onun dehasının mahsulüdür.

Barış ve işbirliği hakkında Atatürk'ün 1937 yılının Mart ayında - hem de dünya savaşının gelmekte olduğunu daha 1932 yılında kesin bir şekilde görmüş ve bunu ifade etmiş fevkalade ileri görüşlü bir devlet adamı olmasına rağmen- yaptığı şu beyandan heyecan duymamak kabil midir?

"Bugün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla, insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar, bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını da düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin saadetine hadim olmaya elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Çünkü dünya milletlerinin saadetine çalışmak diğer bir yoldan kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn, vüruh ve iyi geçim olmazsa bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur". Ve ilâve ediyordu: "Beşeriyetin hepsini bir vücut ve milleti bunun bir uzvu addetmek icap eder. Bu vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün aza müteessir olur. Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız. Hadise ne kadar uzak olursa olsun, bu esastan şaşmamak lazımdır. İşte bu düşünüş; insanları, milletleri ve hükümetleri hodbinlikten kurtarır. Hodbinlik şahsî olsun, millî olsun daima fena telakki edilmelidir."

Diğer taraftan, konuşmamın başında da değindiğim gibi, Atatürk'ün **insanlık, istiklâl ve hürriyet** için yüceliği ve şaşmazlığı kanıtlanmış şu sözleri ne kadar anlamlıdır:

"Şarktan şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün Şark milletlerinin de uyanışlarını öyle görüyorum. İstiklâl ve hürriyetine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu şüphesiz ki terakkiye ve refaha müteveccih vuku bulacaktır. Bu milletler, bütün güçlükler ve bütün manilere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen istikbale ulaşacaklardır. Müstemlekecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir âhenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır. Size bu sözleri söyleyen Cumhurreisi değil, sadece Türk milletinin bir ferdi olarak Mustafa Kemal'dir. Bu hususu bilhassa nazarı dikkatinize celbederim." (Mart 1933)

Burada bir parantez açacağız: İnsanlığın barış hakkındaki gerçek özelemlerini ve o yöndeki muhtemel gelişmeleri uzak görüşlü ve samimi bir idealizm ile dile getiren Büyük Atatürk'ün, dünyamızın içinde yaşadığı şartları gözönünde tutarak ve milletlerarası ilişkilerin mahiyetinin uzunca bir süre ne şekilde devam edeceğini gayet iyi kestirerek yapmış olduğu uyarılarını, yani onun idealizmi kadar sağlam **gerçekliğini** de burada tekrar vurgulamak isteriz. Filhakika:

"Harp zarurî ve hayatî olmalıdır. Hakikî kanaatim şudur: Milleti harbe götürünce vicdanımda azap duymamalıyım. "Öldüreceğiz" diyenlere karşı "Ölmeyeceğiz" diye harbe girmeliyiz. Lakin "hayat-ı millet tehlikeye maruz kalmayınca harp bir cinayettir." diyen büyük lider: "Vatanın dahilî ve haricî herhangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla, en kısa zamanda kurtulması için yegâne çare, herhangi bir seferberlik davetine her vatandaşın derhal, bir an kaybetmeksizin icabet etmesidir. Türk vatanperverliğinin birinci farikası vatan müdafaası karşısında her işi bırakarak silah altına koşturmak" sözleriyle hepimize ve tüm barışsever uluslara çok değerli bir uyarıda bulunmaktadır. Diğer taraftan bir ulusun aksine yöndeki tüm dilek ve gayretlerine rağmen, savaşmak mecburiyetinde kalabileceğini gayet iyi bilen gerçekçi lider: "Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir. Milletün çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetiyle, bilim ve fen sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, harslarıyla hulâsa bütün maddî ve manevî kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada çarpışan milletlerin hakiki kuvvet ve kıymetleri

ölçülür" demek suretiyle, ulusların barış içinde büyük bir samimiyetle çalışmalarının lüzumu kadar, gerektiğinde kendi varlıklarını, bağımsızlıklarını koruyabilmek için de daima ve en iyi şekilde hazırlıklı bulunmaları gereğini en veciz biçimde hatırlatmıştır. Atatürk bu hazırlıkların yalnız ulusal alanda kalmayıp uluslararası bir nitelik kazanması gerektiğine de şu sözleriyle işaret etmiştir: "Eğer harp bir bomba infilâkı gibi birdenbire çıkarsa, milletler harbe mani olmak için müsellâh mukavemetlerini ve millî kudretlerini birleştirmekte tereddüt etmemelidirler. En seri ve en müessir tedbir, bir mütearrıza taarruzunun yanında kâr kalmayacağını açıkça anlatacak beynelmilel bir teşkilâtın kurulmasıdır. (21 Mayıs 1938)"

Görüldüğü veçhile, Atatürk, dış ilişkilerde, uluslararası dayanışma zaretini, dünyanın değişmekte olduğunu, müstemlekecilikğin yeryüzünden yok olacağını, yeni kardeş ülkeler ortaya çıkaracağını, insanlığın birbirinin dert ve problemleri ile daha yakından ilgilenmek aşamasına geldiğini ve 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilatı gibi bir kuruluşun vücuda getirilmesi lüzumunu 1920'lerden 1938 yılına kadar beyan etmiş, bunların öncüsü olmuştur. Ve unutmayalım ki, 1938'den bugüne tam 58 yıl akıp geçmiştir ve onun söyledikleri daima doğru çıkmıştır.

Pek çok defa yanlış yorumlandığını -ya da kasıtlı böyle davranıldığını- görerek derin üzüntü duyduğum ve gereken her yerde bu konudaki düşüncelerimi açıkladığım bir hususu daha belirtmek istiyorum. Genç arkadaşlarıma faydalı olacağına inandığım konu, ATATÛRK'ün meşhur "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi ile ilgilidir.

Hepiniz gerek uluslararası alanda, gerek ulusal çerçevede barışın korunması ve devamlı kılınmasında önemli rolü olabilecek münakaşaların cereyan ettiğini bilmekte ve görmektesiniz. Bunların arasında dikkati çeken bir görüş şöyle özetlenebilir. "Özgürlüğü eşitlikten öne alan, yani eşitlikten evvel özgürlüğe önem veren toplumlar; eşitliği öne alıp özgürlüğü ihmal edenlere kıyasla çok daha ileri gitmekte ve daha başarılı olmaktadır." Bu görüş, bir bakıma toplumların demokrasi ile idare edilmelerinin yararının diğer bir biçimde ifadesinden başka bir şey değildir.

Özgürlükçü demokratik sistemi, bilimsellik hudutları içerisinde özgür irade ile vücut bulan yasaların titiz bir disiplinle uygulanması sayesinde

toplum ve kişi yararlarını en âhenkli biçimde dengelediği ve bu sistemi bu bilinçle uygulayan toplumlarda huzuru ve mutluluğu sağladığı, sosyal adaleti yaygınlaştırdığı ve her yönden ilerlemeyi teşvik ettiği müşahede edilen bir vakıdır. Bu itibarla "Yurtta Sulh" kavramının, en geniş anlamı ile ve hürriyet içerisinde demokrasiye götürdüğünü söylemek gerçek dışı bir düşünce addedilemez. Diğer taraftan, demokratik sistemin, bunun yanında -daha doğrusu bu niteliği dolayısıyla- uluslararası hakiki ve devamlı bir barışın bir gün tahakkukunda en etkili ve özgürce seçilmiş bir vasıta olacağını düşünmek de yine gerçek bir umut kaynağıdır.

"Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi modeli ile devlet şekli demektir" sözleri ile Türk ulusuna demokrasi hedefini belirleyen büyük Atatürk: "Özgürlüğün de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası ulusal egemenliktir" buyurmuşlar ve ulusumuz için şu unutulmaz teşhislerini dile getirmişlerdir: "Türk Ulusu'nun doğal âdetlerine en uygun olan yönetim Cumhuriyet yönetimidir."

Genellikle kabul edilen bir tarife göre dış politika, iç politikanın bir uzantısı, eski deyimini ile "temadisi"dir. Bu açıdan bakıldığı takdirde, Atatürk'ün Türk Ulusu için göstermiş olduğu demokrasi hedefi nasıl "yurtta sulh"un en değerli ve devamlı dayanaklarından birini teşkil etmiş ve edecek ise; aynı "demokrasi anlayışı" ve idaresi de dünya sathına yayıldıkça hiç şüphe yok ki, "cihanda sulh"un da en güçlü temellerinden bir diğerini vücuda getirecektir.

Toplumların hür ve ortak iradesine dayanmak yerine, otoriter bir gücün veya güç merkezlerinin baskısı ile kalıcı bir barışın sağlanamadığı tarihin acı tecrübeleri ile sabittir. Bu bakımdan demokratik Türkiye, ister BM içerisinde, ister diğer uluslararası kuruluşlarda olsun, devamlı, adil bir barış için en sağlam ve en sürekli katkıyı sağlayabilecek bir iç yapıya ve itici güce sahip bulunmaktadır.

Bu münasebetle ve büyük bir içtenlikle belirtmek isteriz ki, Türk Ulusu'nun fertleri olarak yalnız dış konularda değil, iç yaşamımızda da bunu iyi değerlendirmeli ve kadrini bilmeliyiz.

Demokrasi bir bakıma, belki de haklı olarak, çok güç ve karmaşık bir

sistem olarak görülürse de, onu yaşatmak ve geliştirmek aslında bazı temel unsurları yerine getirmekle kolaylaşır. Demokrasinin ruhu, toplumun, bir toplumu teşkil eden insanların siyasî iradelerinde düğümленir. İnsan denen varlığın da insiyakî denilebilecek büyük bir tutkusu "özgürlük, hürriyet aşkı"dır. Bu tutum ise demokrasinin en değerli ve en güçlü manevi hazinesidir.

İnsanın bu hürriyet tutkusunun devamı, fikrî, bilimsel ve yasal bakımlardan kendiliğinden oluşmuş bir iç disiplin kadar, bazı temel ekonomik ve sosyal sorunların -daha doğru bir tabirle- ihtiyaçların çözümleriyle de yakından ilişkilidir. Gerçekten, bir toplumda insanlar "özgürlük karın doyurmuyor", "bu sonsuz kargaşa nedir, niye durmuyor, durdurulmuyor?" gibi karamsarlıklara düşürülmemelidir. Böyle bir temayülün ortaya çıkmasına meydan bırakmamak, yeniden keşfedilecek önlemlere ya da teknolojilere bağlı bir keyfiyet değildir. **Kısaca belirtmek gerekirse** yasal eşitliği sağlayan demokratik bir ortamda insana: Yaşamını onurlu bir biçimde sürdürebilecek bir iş; geçici işsizliğe karşı sigorta; mütevazı fakat uygar ölçülerde bir konut; hastalık veya kazalara karşı uygar ölçülerde tıbbî bakım; eğitimde okulsuz öğrenci bırakmamak ve fırsat eşitliği sağlamak; gençlerin, üniversiteler ve yüksek okulların kapılarında yığılmalarını önleyerek her birini yeteneklerine ve toplumun planlı ihtiyaçlarına uyan bir eğitime sahip kılmak; süratli ve etkin bir adaleti sağlamak; bürokrasi elemanlarını halka hizmeti zevkle yapar hale getirmek ve bürokraside yükselmeyi üzerinde tartışma yapılmayacak derecede objektif kriterlere sıkıca bağlamak; maaş ve ücretlerin tesbitinde kıdemi, tahsili, sorumluluk derecesini gözönünde tutmak; sosyal adaleti ve sosyal kesimlerdeki genel dengeyi korumak; âdil ve etkili bir vergileme sistemi ile vatandaşlar arasındaki manevî tesantüdü pekiştirmek gerekir. Keza, eğitimde öncelikle memleketin tarihinin, coğrafyasının başlıca çözülmüş ve çözüm bekleyen sorunlarının, bu çözümlerin nasıl ve ne zaman gerçekleşeceğinin, demokratik haklarla, sorumluluklar dengesinin öğretilmesine ağırlık veren ve ezbercilikten ziyade düşünme ve tartışmaya açık, dengeli kıyaslamaları içeren bir sistemi oluşturmak, bu konuda başarının temel şartlarıdır denilebilir. Bu yönlerden tatmin edilen fertleri, demokratik sistemin geniş özgürlüklerini zaman zaman kötüye kullanmak sureti ile çıkarılan ve bazen kargaşa hissini veren tabloları âlet ederek demokratik sistemden bezdirmek, otoriter sistemlere özendirebilmek, in-

sanın hür iradesine saygı gösterildiği sürece, kolay ve mümkün değildir. Zira değiştiğimiz koşullarda yaşamını bir düzene koyabilmiş olan fert, kendisinin bu hür ortamda tüm yeteneklerini geliştirebilmesi için kapıların açık olduğunu görecektir ve bu sistemin değerini ve kadrini kuşkusuz idrak edecektir.

Demokratik yöntemle idare olunan tüm toplumlarda olduğu gibi, bu temel şartlar ülkemiz için de câridir. Kesinlikle eminiz ki Atatürk'ün Millî Mücadele'de yarattığı birlik ruhunu ve azmini bugün yenilememiz zarurîdir. Ülkemizde, milletçe elele vererek ve tüm maddi, manevi, bilimsel kaynak ve yeteneklerimizi seferber ederek, toplumumuzun insanlarına bu temel ihtiyaçları normal sürede sağlayabiliriz. Hiç şüphe etmiyoruz ki, aziz ATATÜRK "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" düsturunu vaz ederken, genel barışın, hür, temel ekonomik ve sosyal ihtiyaçları karşılanmış, ilerlemeye açık, aydın ve netice olarak huzur içerisinde yaşayacak olan toplumların varolacağı bir dünyada gerçekleşebileceği özlemine ve hakikatini de dile getiriyordu.

Bu ana hedefler, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış siyasetinde hiçbir zaman değişmemiştir. Bu hedefleri gerek iç politikada, gerek dış politikada değiştirmeye, bozmaya yeltenenler veya gafletleriyle buna sebebiyet verenler daima hüsrana uğramışlardır.

Nitekim bir iki misalle belirtmem gerekirse: 29 Ekim 1923 tarihinde kurulan ilk Cumhuriyet Hükümeti'nde bu konuda şöyle denilmektedir. "Cumhuriyet Hükümeti'nin münasebatı hariciyede üç temel esası Türkiye Cumhuriyeti'nin mevcudiyetini ve tamamıyetini sağlam tutarak, menafii hayatiyesini gözönünden ayırmamak esası dahilinde müsalemeti, huzuru, hüsnü münasebatı mümkün olduğu kadar tevsî ve teyit etmekten ibarettir. Hem hudutlarımızla ve kendileri ile muahedatı imza edip safahatını tatbik etmekte olduğumuz ve diğer taraftan ve henüz münasebata girmediğimiz devletlerle samimi bir dostluk tesis için bütün kuvvetimizi sarf edeceğiz. Göreceğimiz hüsnüniyete fazlasıyla mukabele edeceğiz."

1937'de: Atatürk'ün yüksek irade ve irşadlarında temelini bulmuş, yü-

rüyeceği yolu çizmiş olan bu siyaset aynı sulh, dostluk ve teyakkuz yolunda devam edecektir.

1961'de: Dış politikamızın temelini, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi teşkil etmektedir.

Birleşmiş Milletler Yasası'na uygun olarak, bütün milletler için barış, hürriyet, adalet ve hak eşitliği esaslarına dayanan devamlı bir dünya nizamının kurulması, başlıca hedefimizdir.

1973'de: Millî hüviyeti dolayısıyla milletimizce bir bütün olarak benimsenen dış politikamıza Atatürk ilkeleri ilham vermeğe devam edecektir.

Bu politikanın uygulanmasında egemenlik, bağımsızlık, toprak bütünlüğüne saygı, içişlerine karışmama gibi temel prensiplere bağlı kalınacak ve millî çıkarlarımız daima gözönünde bulundurulacaktır. Keza ilişkilerimizin düzenlenmesinde **Ahde Vefa** prensibine riayet ve **Mütekabiliyet Esasları** titizlikle gözetilecektir. Dış siyasetimizde ana hedefimiz, barış ve güvenliğin korunmasıdır.

Bu örnekleri artırabiliriz. Fakat görüldüğü üzere bütün Cumhuriyet Hükümetlerinde yukarıda belirttiğim esaslar, daima dış ilişkilerimizin temelini teşkil etmiştir.

Devletimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk'ün bu konuda bize çizdiği yol, memleketimizce, en çetin şartlar altında dahi, devamlı uygulanmaya çalışılmıştır. Büyük Atatürk'ün ebediyete intikalinden sonra görev almış olan Cumhuriyet hükümetlerinin dış politikadaki uygulamaları, zaman içerisinde, haklı ya da haksız pek çok eleştiriye şüphesiz tabi tutulmuştur ve demokratik rejimlerde böyle olması da doğaldır. Ancak, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinde devamlılık gösteren bir özelliğinin, daima **Barış ve Güvenlik** kavramları yanında yer almasının teşkil ettiği keyfiyeti pek tartışılmamaktadır. Tartışılan daha ziyade barışçı politikasında Türkiye'nin **Güvenlik** unsuruna gereğinden fazla bir ağırlık koyup koymadığı hususudur. Her görüş muhakkak ki muhteremdir. Ancak geçen 73 yıl süresince bütün Cumhuriyet hükümetlerinin bu hususlara aynı titizliği gös-

ATATÜRK İLKELERİNİN
TÜRK DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ

909

teregelmış olmasının da elbette bir anlamı olmak gerekir.

Sonuç olarak şunu ifade etmek isterim ki: Türk dış politikasında, millî hedefler etrafında genellikle ulusça sağladığımız birlik ve beraberliğimiz, diğer milletlerin gıptasını çekecek derecede bir olgunluk örneği vermiş, yarım asrı aşan Cumhuriyetimiz devresinde başarılı sonuçların alınmasında en kıymetli ilham kaynağı olduğu kadar en değerli güçlerimizden birisini de teşkil etmiştir. Bu millî duyuş ve gücü kısıkanç bir titizlik ve dikkatle korumak başlıca vazifemiz olmalıdır.